

רב ארי קילסון: מראי מקומות- כתובות ע"ג

- (א) לא תימא טעמי דרב כיון שכנסה סתם אחולי אחלי לתנאי- משמע שאם הי' כאן מחילת התנאי, הי' מהני. והק' תוס', איך מהני מחילת התנאי אח"כ, הא בשעת הקידושין הי' על תנאי ולא חל הקידושין. ותני' או דאתיין למ"ד חופה קונה, או דכך הי' תנאי בשעת קידושין, דאם יכניסנה לבסוף יהי' התנאי מחול, וא"כ נמצא דלמפרע הי' הקידושין חלין. וע' בקובץ שעורים (חלק ב', סי' מ"ב, ב'), שהביא משו"ת הרא"ש (ל"ה, ט') דביאר דכיון דהמעשה הי' ראוי לחול בפנ"ע אף בלא קיום התנאי, אלא דמדיני תנאי ב"ג וב"ר דיכול התנאי לבטל המעשה, א"כ כיון דהתנאי דבור בעלמא הוא, יכול לבטל הדבור. והק' הקו"ש, מה שייך לומר כן בסוגיין, הרי כיון שכבר נתבטל הקידושין ע"י מה שלא קיימה התנאי, א"כ מה יועיל אח"כ לבטל התנאי. וכ' דלכאור' מוכח מזה דמה דאמרי' דאתי דיבור ומבטל דיבור, היינו אף למפרע (וע"ש שכ' דמשו"ת הרשב"א משמע דס"ל דלא מהני דבור לבטל דבור למפרע).
- (ב) אחולי אחלי לתנאי- ע' בר"ן (לג': בדפיו) שהביא שהרמב"ם ס"ל דמהני מחילת תנאים, אבל הרשב"א ס"ל דלא שייך מחילת תנאים אלא בדבר של ממון, דבאלו יכולים לומר הריני כאילו התקבלתי, אבל בתנאים אחרים לא שייך מחילה כלל. ולפי"ז ביאר סוגיין ככה, דלא תימא דטעמי דרב הוא דכיון שכנסה אחולי אחלי לתנאי, וממילא הי' כוונתו לבעול לשם קידושין, בין ישנה נדרים ובין אין לה נדרים, ועכשיו אילו בא לגרשה יהי' צריך ליתן לה כתובה, אלא טעמי משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, וא"כ כוונתו לקדשה עכשיו, אבל תנאי קאי לענין כתובה.
- (ג) אלא טעמא דרב לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות- פרש"י, אבל לענין ממונא, בתנאי קאי, שאם ימצא עליה נדרים תצא בלא כתובה. והק' הקובץ שעורים (רמ"א), א"כ נמצא דהוי כמתנה שאין לה כתובה אם היא נדרית, ונמצא דהוי כמקדש ע"מ שאין לה כתובה, ואי"ז קידושין, ואפי' לר' יהודה, כמבואר בריש אע"פ (נו.), וא"כ למה מהני הקידושין כאן. ותני' דאפשר לומר דכיון דגם בנדרה תחתיו מפסדת כתובתה למ"ד היא נתנה אצבע, וא"כ בהיו עליה נדרים אין לה כתובה מן הדין (אם לא שמחל על קפידתו), א"כ אין התנאי המבטל, אלא הפסידה כתובתה מן הדין. אלא דהק' על תוס' (ד"ה אלא) דכ' גבי הריני בוועליך ע"מ שירצה אבא, דאי"ז תנאי לסתור הקידושין, אלא לענין כתובה הוא, ומאי מהני תנאי כזה, והניח בצ"ע.
- (ד) אלא טעמא דרב לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות- הק' הרשב"א, כיון שאין לה כתובה, מה הועיל לו בתקנתו, הרי אם יש עליה נדרים, א"כ יודעת היא שתצא בלא כתובה, וא"כ נעשית בעילתה בעילת זנות, וכל שבעילתה זנות, אף בעילתו זנות. ותני' דכיון שהתנה כאן עמה וקבלה על עצמה, הוא חושב שאין עליה נדרים, ודעתה לביאת מצוה, והלכך אף הוא מתכוין לביאת מצוה, אלא שמחמיר על עצמו יותר, וחושש לעצמו שלא תהא ביאתו פנוי' אם שמה ימצאו עליה נדרים. וכ' בקו"ש (רמ"ג) ככוונת הרשב"א דכיון שהם שוגגים, אין בעילת זנות בשוגג. וכ' לפי"ז דאם נאכדה הכתובה, והאשה אינה יודעת מזה, י"ל דאי"ז בעילת זנות, וסיים דדבר זה צריך בדיקה. וכ' בשי' להר"ן דא"ה"נ הוי בעילת זנות, ומה דאמרי' דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, היינו שאין עושין ביאת פנוי'.
- (ה) אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות- כ' המגיד משנה (אישות א', ד') דלכאור' יש להביא ראיה מכאן לשי' הרמב"ם שם, דביאת פנוי' הוא איסור דאורייתא של לא תהי' קדשה, דאם אינו אלא איסור דרבנן, הרי לא כ"א מקפיד על איסורים דרבנן, וא"כ לא הי' שייך לסמוך על חזקה זו. אולם ע' בקובץ שעורים (רמ"ב) דכ' דמוכח דגם הרמב"ם צריך לחלק בין אם בועל לשם זנות או לא, וכיון שכאן ודאי לא לשם זנות בעל, א"כ ע"כ אמרי' דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אע"פ שאין בה איסור תורה (ואולי י"ל דכיון דברך כלל הוי ביאת פנוי' ביאת זנות, א"כ אף עכשיו שאין כוונתו לזנות, מ"מ הוי דבר חמור טפי לאינשי, וצ"ע).
- (ו) קטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר אינה צריכה גט משני- כ' הרשב"א (ביבמות קט:), דזהו דוקא היכא דלא נתקדשה בפני בעלה, אבל אם נתקדשה בפני בעלה, הרי קני"ל דהאשה שאמרה בפני בעלה גרשתי נאמנת, ופשטה ידה וקבלה קידושין מאחר בפני בעלה כאלו אמרה לו גרשתי דמי (וצידד דאולי אף אינה צריכה גט מראשון, דכמגורשת גמורה מראשון חשבינן לה). אבל הריטב"א כאן ושם כ' דהכא אע"פ שנתקדשה בפני הראשון, אי"ז כמו שאומרת גרשתי, די"ל דכאן היא סבורה שאין קדושי הראשון כלום, וסבורה שיכולה למאן ע"י קבלת קידושין, ואינה יודעת דעכשיו קדושין גמורים הם.
- (ז) אינה צריכה גט משני- פרש"י, דכי גדלה, בא עליה לשם קידושין. והק' הריטב"א, וכי בעל לשם קידושין מאי הוי, הא קיי"ל דמקדש בלא עדים אין חוששין לקידושין, ולכאור' כאן מיידי בלא עדים. ותני' דכיון דקיי"ל דהן עדי יחוד הן עדי ביאה, הכא הא איכא עדי יחוד (וקצת משמע דמן הסתם יש עדי יחוד, ואיננו צריכין לדעת זאת בבירור, אולם לשון הרשב"א הוא "וכשנתיחד עמה בעדים וכו'", משמע קצת דצריכין לדעת בבירור שיחדו בעדים, וצ"ע בזה).
- (ח) הי"נ קאמר, המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים, וכי- כ' הרשב"א, שאי"ז חסורי מחסרה, אלא לומר דמתני' כללי כללי נשנית, כלומר, המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים, אינה מקודשת בשום ענין, בין שנמצא עלי' נדרים קודם כניסה, ובין שנמצא עלי' לאחר כניסה. כנסה סתם, כלומר, קדשה סתם, דקדושין קרי הכא כניסה, תצא שלא בכתובה, הא גיטא בעי.
- (ט) צריכה גט מדבריהם- פי' בשטמ"ק בשם רש"י במהדו"ק, דכיון דקדשה סתם ולא הזכיר תנאי, אי אמרת תיפוק בלא גט, אמרי אשת איש יוצאה בלא גט, אבל לא שקלא כתובה, דמקח טעות הוא, כיון דנמצאו עליה נדרים.

- (י) **מחלוקת בטעות שתי נשים וכו'** - פרש"י, קידש לאה על תנאי, ואשה אחרת כנס סתם אחריה, ונמצאו עליה נדרים, והיינו טעותא, רב סבר דכיון דלא אתני בהדי שניה זו, א"כ י"ל דאינו מקפיד עליה אם יש עליה נדרים, ושמואל אמר דכיון דגלי דעתיה גלי. והק' הריטב"א על פירוש זה, דהא אמר אביי לעיל דטעמא דרב משום דאין אדם בעילתו בעילת זנות, ולפי רבה אין שייך כלל דבר זה לסברת רב, ולא משמע דרבה ואביי פליגי בזה. ועוד הק', א"כ לא א"ש פלוגתייהו דפליגי בקדשה על תנאי וכנסה סתם, דהא רחל זו שפליגי בה קדשה סתם וכנסה סתם הוא [ולכאור' הו"ל להק' טפי, דל"ל כנסה כלל, הרי לכאור' יש לפלוג בקדשה שני גופה אם אמרי' דקדשה על תנאי או לא, ואפשר דכנסה דהכא היינו קדושין]. וע"ע מש"כ להק' על רש"י, והביא פירושים אחרים בסוגיין.
- (יא) **והא מתני' דטעות אשה אחת היא, וקמותבינן תיובתא מיני' - פרש"י**, כיון דבי מדרשא מותבינן תיובתא מכת מתני', אלמא דס"ל דסברתו דכ"ע מודו בקדשה על תנאי וכנסה סתם באשה אחת אינה פשוט כ"כ. וכ' הפני יהושע דלכאור' לא הי' צריך רש"י לכל האריכות הזאת, אלא שהי' יכול לאקשוויי מהא דשני רבה גופי' לעיל על קו' זו דמשמע מתני' דבעי גיטא דהיינו מדבריהם. אולם כ' דאפשר ליישב דרבה לא הי' בא ליישב קו' זו, אלא דהי' משמע לו בלא"ה דמתני' מיירי בקדשה סתם וכנסה סתם, וע"ז אמר דהגט דבעי היינו מדבריהם.
- (יב) **וכן קטן שקידש - פרש"י**, אין קדושו כלום, דלאו בר קיחה הוא, דהא כי יקח איש כתיב. והעיר בקובץ שעורים (רמ"ה), הא אי' בתוס' בחולין (י"ב), אהא דממעטינן קטן מחליצה מקרא דאיש, קרא ל"ל, הא תיפוק ל' דבעינן כוונה, ותי' דאיצטריך קרא היכא דאביו עומד על גביו ומלמדו, אבל אי"ז מספיק אלא לחליצה, דאי"צ אלא כוונה, אבל לענין קידושין, דבעינן רצון, א"כ אף בגדול ע"ג לא מהני, וא"כ קרא ל"ל, והניח בקו'. וע' בקהלות יעקב (יבמות ל', ב'), שכ' דאין ברור דלא שייך גמירת דעת בקטן, אלא דמה שאין קנינים מהני בקטן, היינו משום שאין דיני תורה נאמר אלא לגדולים, ומעשה קטן אינו מועיל אלא היכא שיש לו דעת, וציינן לדברי רש"י כאן דלא משום חסרון דעת נתמעט קטן מקדושין, אלא מגזא"כ.
- (יג) **אע"פ ששלח סבלונות לאחר מיכן אינה מקודשת - פי' הריטב"א**, ואפי' למ"ד בקידושין דחוששין לסבלונות, ה"מ היכא דליכא מעיקרא קדושין גרועים, דאז חוששין לסבלונות שהם עצמם קידושין, או שקדשה כראוי קודם לכן, אבל כאן ודאי אין חוששין לסבלונות.
- (יד) **פרושי קא מפרש, קידשה בטעות כיצד, וכו' - הק' הריטב"א**, הא מ"מ נח' בזה, אם בטעות בפחות מש"פ אמרי' דאדם עושה בעילתו בעילת זנות או לא. ופי' דזהו ביאור בהמשך הגמ', דהק' הגמ' במאי פליגי, וק', מאי הק', הא לכאור' פשוט הוא דנח' באם אדם עושה בעילתו בעילת זנות או לא. אלא ה"ק, כיון דאמרי' דבטעות אשה א' פשוט דאדם עושה בעילתו בעילת זנות, ע"כ הכא בטעות פחות מש"פ פליגי.
- (טו) **מר סבר אדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות מש"פ - פי' הריטב"א** דאדם יודע לאו דוקא, דא"כ איך קדשה מעיקרא בפחות מש"פ, הרי הוא יודע שאין קדושין בפחות מש"פ. ועוד, מ"ש טעות פחות מש"פ מטעות נדרים, הרי גם בנדרים אדם יודע שאם יש עליה נדרים שאין הקדושין תופסין, וא"כ לכאור' עדיין הי' דומה פלוגתתם להא דנדרים. ותי' דה"ק, דבקדושי טעות דתנאים, דמחמתיה' הוא, אז אמרי' דודאי דעתו על תנאו, עכ"פ בסתמא א', וכשבעל על דעת תנאו הוא בועל, ולא מחיל מידי'. אבל לענין קדושי פחות מש"פ ודכותיה' דגריעותא דידהו לאו מחמתו הוא, כיון שהוא רוצה בקדושין גמורים, ואין לו שום קפידא, י"ל דאע"פ דכי מקדש בכסף או בשטר נחית לספיקא, אבל ודאי רוצה עכ"פ לגמור הקידושין בבעילה, כאילו הוא יודע בבירור שאין קדושין תופסין בפחות מש"פ, וזהו שי' רבנן בפחות מש"פ. ושי' ר"ש הוא דכשם שקידשה מעיקרא ולא הי' יודע שאי"ז קידושין, כך הוא בועל עכשיו על דעת קדושין הראשונים, כסבור שעשו כל צרכו, ואין דעתו לקדשה בביאה זו.
- (טז) **בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה - פרש"י**, וקבל אביה גיטה. והק' הרמב"ן, הא משהשיאה שוב אין לאביה רשות בה, והביא מרבנו הצרפתיים דכ' דטעות סופר הוא, ותמה על הסופר שאף ביבמות כ' כן.